

Egyedül nem megy...

A Magyar Tudományos Akadémia 1995. évi májusi közgyűlése egyik szokatlan, és ez ideig precedens nélküli eseménye négy tudományos osztály együttes tudományos ülése volt. Az akadémiai hét második napján, 1995. május 9-én, kedden a Biológiai, a Fizikai, a Kémiai és az Orvosi Tudományok Osztálya együttes ülést tartott, amelynek sokatmondó címe, „A tudomány fejlődésének kényszerű kísérője: az áltudomány” nagyszámú érdeklődőt vonzott, akiknek szerencsére nem volt okuk a csalódásra.

Az együttes ülés megszervezése Gergely János akadémikusnak, a Biológiai Tudományok Osztálya elnökének, és Ádám György akadémikusnak köszönhető, akik már eddig is sokat tettek az igazi tudomány népszerűsítése és az áltudományok terjedésének visszaszorítása ügyében. Amint Gergely akadémikus bevezetőjében elmondta, a társadalmunkban egyre nagyobb méreteket öltő irracionálisizmus és a különféle áltudományok rohamos térhódítása felett a tudomány többé nem hunyhat szemet, és ha kicsit elkésve is, de mindenképpen foglalkoznia kell a tudományos közösségnek a felvetődő problémákkal. Tekintettel arra, hogy az áltudományok szinte a természettudományok valamennyi ágában jelentkeznek, természetszerűen vetődött fel az együttes ülés gondolata, amelyet a tudományos osztályok feltétel nélkül támogattak.

A vitaindító előadást Ádám György tartotta, aki a következőképpen vázolta a tudományos ülészak címében is jelentkező alapvető gondolatot:

„Tanulmányom alapgondolata az az általános felismerés, hogy a tudomány fejlődése vszki ugyan előre az emberi civilizációt, de marginálisan állandóan kíséri az áltudás, a hamis tudomány felbukkanása, amely éppen napjainkban sok országban, így Magyarországon is, már-már aggasztó áradást, sőt elárasztást mutat! Vázolni szándékozom a tudás és az ál-tudás e párhuzamos létezésének forrásvidékeit és mozgató áramlatait és fel kívánom hívni a tudományos közélet figyelmét a halaszthatatlan teendőkre. Korreferenseimmel együtt egységes és átfogó képet kívánunk nyújtani a mai hazai helyzetről és a mihamarabbi cselekvés szükségességéről!

Régóta az a szilárd nézetem, hogy a tudomány fejlődését végigkíséri a vélt, de óhatatlanul hamis igazságok és hiedelmek hirdetése és terjedése. Régi megállapítás, hogy az ismeretek meghatározott törvények szerint fejlődnek, ezek pedig gyakran nem függenek össze a tudás konkrét tartalmával (ami amúgy is kezdetleges egyes területeken), sokkal inkább a megismerő szubjektum általános sajátásaival. Más szóval: a pseudo-tudás újra és újra való felszínre kerülésének okai között egyaránt megtalálható ismereteink egyes területeken hézagos vagy csökevényes jellege és az emberi pszichikum gyarlósága, esendősége! Harmadik fő okként az alkotó és kutató elme felelőtlen elzárkózása, gógös arisztokratizmusa nevezhető meg, amely a mi korunkban a hivatásos terjesztők, a médiumok professzionális szakemberei felelősség-áthárításával, helyenként súlyos közömbösségével egészül ki."

A felkért előadók, akik között volt csillagász, kémikus, fizikus, orvoskutató és hivatásos újságíró, a felvetett témát sok oldalról, és sok különböző szempontból közelítették meg.

Almár Iván csillagász, a fizikai tudomány doktora, a tudomány és áltudomány közti lényeges különbséget a saját szakterületén a következő módon fogalmazza meg:

„Az égitestekkel kapcsolatos ósrégi babonákat nem számítva, napjaink csillagászata két fronton ütközik nap mint nap az áltudományokkal vagy pseudotudományokkal: a régebbi az asztrológia, vagyis a hit abban, hogy a bolygók helyzete meghatározott módon hatással van egyéni sorsunkra, illetve az újabb az ufológia, vagyis a hit abban, hogy földön kívüli értelmes lények titokzatos látogatásai hatással vannak vagy lehetnek egyéni sorsunkra és a társadalomra. Sok minden közös ezekben a látszólag távoli tanokban. A «lógia» végződés arra utal, hogy mind az asztrológia, mind az ufológia tudományos igénnyel lép fel, ugyanakkor mindkettő hiten és nem bizonyítékokon alapul, és mindenekelőtt azt állítja, hogy egyéni és társadalmi életünket ezek a kozmikus hatások trányítják. A különbség szinte csak annyi, hogy az asztrológia ősi hiedelem, amely az eltelt évezredek alatt abszolút fejlődésképtelenségről tett tanúságot, vakon ragaszkodik ésszerű módon alá nem támasztható, soha egyértelműen nem igazolt módszereihez, elavult világképéhez. Az ufológia viszonylag új jelenség, amely akkor jelent meg, amikor az emberiség eljutott az űrutazás küszöbére, tehát a nagy tömegek számára egy csillagközi utazás gondolata realitássá, később — a sci-fi filmek és regények hatására — egyenesen banalitássá vált. Az asztrológia fejlődésképtelenségével természetesen szembeállítható a csillagászat tudományának rohamos fejlődése az elmúlt évszázadokban. Az ufológiával szembe más nem állítható, mint az élet és az értelem szisztematikus és tudományos módszerekkel történő — de mindeddig eredménytelen — kutatása az Univerzumban, vagyis az úgynevezett SETI (Search for Extraterrestrial Intelligence) program.”

Beck Mihály kémikus akadémikus, aki már hosszú ideje foglalkozik az áltudományok problémáival, ezúttal a csalás és öncsalás jelenségét elemezte a tudományban, és annak periferiáján, az áltudományokban:

„Tudatos csalás nagyon ritkán fordul elő a tudományban. Ennek oka biztosan nem az, hogy a tudósok statisztikusan sokkal erkölcsösebbek lennének, mint más foglalkozást űzők. Az egyik ok minden bizonnyal annak a képtelensége, hogy aki az igazság felderítésének szentelt erejét, az a tudatosan hamisnak igaz köntösben való bemutatására törekedjen. A másik, és talán még fontosabb ok, hogy kis jelentőségű dolgokban nem érdemes csalni, igazán jelentős felfedezésre pedig csálással nem lehet jutni, mert az gyorsan kiderül. Nyomban akadnak kutatók, akik egy-egy jelentős felfedezéssel kapcsolatban reprodukálni akarják a közölt eredményeket, és ha ez nem sikerül, akkor a felfedező ugyancsak kínos helyzetbe kerül...

A tudománnyal hivatásszerűen foglalkozókban és a tudomány iránt érdeklődőkben egyaránt kellemetlen, szorongó érzéseket vált ki az, hogy tudatos csalással is kell számolni a tudományos közlésekben. Az egyetlen lehetőség arra, hogy a csalást kiküszöböljük a tudományból az, hogy szembenézünk a problémával és felfedjük okait. A tudomány iránt érdeklődők számára pedig világossá kell tennünk, hogy a tudatos csalás a legszéggyenletesebb tett, melyre a tudománnyal foglalkozó vetemedhet, és elkövetésével a csaló magát zárja ki a tudományos világból. A csalással kapcsolatos szemérmesség csak arra vezethet, hogy a valóságosnál torzabb kép alakul ki: sokan hajlamosak annak feltételezésére, hogy a csalás sokkal gyakoribb, mint valójában.

Míg a csalás rendkívül ritka, addig az öncsalás igen gyakori a tudományos kutatásban. Talán azért van ez így, mert a tudatos csalás természetellenes, az öncsalás pedig nagyon is természetes vonása a tudományos vizsgálatnak. Nincsen elfogulatlan kutató. Minden kísérlet elé bizonyos várakozással tekint végzője. Nem kicsiny a veszélye annak, hogy azt észell, amit szeretne, csakúgy, mint a mindennapi életben. Természetesen a kutatók túlnyomó többsége számára ez a veszély jól ismert, és ezért viszonylag könnyen elhárítható. Ha azonban nagy a tét, akár puszán tudományos, akár pedig a gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából, és a jelenség természetéből következően nagyobb lehetőség nyílik a szubjektív megítélésre, az esendő kutató önmagát csapja be...

Az áltudomány pótlék. Tudománypótlék azok számára, akikben él a vágy a világ bármilyen felszínes megismerésére is, de nem szereztek elegendő ismereteket ahhoz, hogy megkülönböztessék a tudományt az áltudománytól, és beleesnek a látszólag egyszerű felismerések csapdájába. Valláspótlék azok számára, akik nem tudják nélkülözni világnézetük kialakításában a természetfelettit, de nem érik be a bevett vallások nyújtotta tanításokkal. Ugyanakkor olyanok is vannak, akik számára az áltudományok művelésének motiválója busás jövedelem, amit dőre könyvekkel, illetve a képtelen és alaptalan felfedezések gyakorlatban való megvalósításával érnek el.”

Mészáros István, az orvostudomány doktora, rendkívüli érdeklődéssel kísért előadásában drámai adatokkal is szolgált az áltudományok virágzásával kapcsolatban:

„Az elmúlt századokban a betegség keletkezésének okaként gyakran rontást, szemmel verést, boszorkányságot, az Isten büntetését tételezték fel. Ma gyakori,

hogy az UFO-k utasait kárhoztatják ugyanezzel. Ádám professzor hangsúlyozta, hogy a félelem, a szorongás természetes velejárója a pszichés tevékenységnek. Ezek az okok, és különösen az emberiséget egyre inkább érő stresszhatások vezetnek a pszichés alapon álló szellemi vagy szervi megbetegedések kialakulásához. A tudomány azonban — különösen az egészségügy jelenlegi helyzetében — nem adhatta a széles néprétegeknek azt a megoldást, hogy minden esetben hozzájuthassanak a megfelelő terápiához. Az egészségügy tráni gyakori bizalmatlanság a betegek oldaláról és a jó üzlet reménye az áltudományok sokszor misztikumba hajló képviselői, legtöbbször sarlatánok, csalók részéről megteremtették azt a kiterjedt «gyógyító üzletágat», amely súlyos veszélybe sodorhatja a gyógyulni vágyókat.

Igy történt ez annál a neurotikus nőbetegnél, akit elhagyott a férje, és lelki nyugalmát szerette volna megtalálni. Hétfélig intenzív csoportos Darnel-tréningen vett részt. A csoport vezetője a csoport előtt megszégyenítette, üvöltözött vele, amittől a beteg — gyógyulás helyett — olyan pszichés krízisállapotba került, hogy heveny szorongásos állapotban hospitalizálni kellett.

Még veszélyesebb volt annak a cukorbetegnek az esete, aki egy ukrán hipnotizőr csoportos gyógyításán vett részt. A cirkuszi hipnotizőrnek minősíthető «gyógyász» fogalma sem volt róla, hogy milyen betegek vannak a nézőtérén. Olyan hipnotikus szuggesziót adott a jelenlévőknek, hogy bízzanak életfolyamataik jó szabályozásában (homeosztázisukban), nincs szükségük gyógyszerekre. A cukorbeteg bízott. Abbahagyta az inzulin injekciókat. Súlyos kómában került kórházba. Szerencsére sikerült megmenteni.

Pál apostol zsidókhöz írott levele I. fejezete első versében azt írja: «hit pedig a reménylett dolgoknak valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés». A hiszékenység pedig — mint Popper mondja — a lehetetlen dolgok megélése. Ez utóbbihoz sorolható az a (pszichológus) hallgató, aki egy «öngyógyító könyv» hatására letette mínusz 10 dioptriás szemüvegét, mivel «ha erősen akarja, látása rendeződik». Harmadnap majdnem a villamos alá gyalogolt. Úgy döntött ezután, hogy talán mégis jobb hordani a szemüveget...

Az életkor-regressziót egyesek hipnoterápiában még tovább viszik, ún. reinkarnációs hipnózist alkalmaznak. Kétségtelen, hogy bizonyos, a személy számára elfogadhatatlan történések kevésbé válnak énidegenné — úgymond —, egy előző életében zajlottak le. Ez a probléma azonban más, korrekt módszerekkel is áthidalható. Meg kell jegyezni, hogy pl. az Amerikai Hipnózis Társaság szabályzata műhibának tekinti a reinkarnáció alkalmazását.

Különösen veszélyesnek, a hiszékenységgel, sokszor tudatlansággal való visszaélésnek tekintem a különböző kuruzsló, földönkívüli erőkkel operáló «gyógyítókat». Például egy Dimitri nevű állítólagos természetgyógyász egész családot kezelt: 28 éves feleség, 30 éves férj — mindketten főiskolát végeztek —, fogyni akartak, 5 éves kislányuknak pedig tyúkmellét kellett «meggyógyítani». A természetgyógyász egyenként «megtisztította szerveiket», valamilyen teát, rügyeket és virágokat etetett velük, mást nem fogyaszthattak, valamint birkahájjal kenegette testüket. Hasonló

„kezelést” kapott a csoportban többek között egy hasfali sérvbeteg, valamint egy koszorúérbeteg. Állapotuk nemigen javulhatott.

Szívbeteg férfi (paroxiszmális tachicardiával) 3 napos „univerzális energia” tréningben vett részt. Tréning közben rosszul lett, szíve megállt. A klinikai halált a „csoportvezető” univerzális energia adásával akarta megszüntetni, hiszen az egészségügyben dilettáns volt. A csoportban véletlenül jelenlévő orvos félrelökte, szív-masszázst alkalmazott, megmentette a beteg életét, akit az Országos Kardiológiai Intézetben ápoltak tovább.”

Bencze Gyula, a fizikai tudomány doktora, előadásában azt a kérdést vizsgálta, felni kell-e a tudománytól, és mi az oka napjaink egyre növekvő tudományellenességnek:

„Napjainkra az a paradox helyzet jellemző, hogy míg a tudomány rohamléptekkel fejlődik és Földünket teljesen átformálja, egyúttal egy erős tudományellenes anti-kultúra van kialakulóban.

C. P. Snow munkássága óta beszélünk arról, hogy mindig is két kultúra létezett egymás mellett. Ez a két kultúra azonban ma már nem él békésen egymás mellett; az elmúlt évtizedekben nyílt radikális támadások érték a tudományt, amelyek már a társadalomban elfoglalt helyzetét veszélyeztetik.

A tudomány elleni támadások egyrészt a tudományfilozófusok részéről érik a tudományt, kezdve Kuhntól Feyerabendig, vagy a posztmodernisták csoportja részéről. Ez azonban a kisebb baj, hiszen a filozófia támadásai, mint története során annyiszor, a tudomány által elért sikerekből táplálkoznak. A nagyobb baj az, hogy megfelelő tudományos ismeretek hiányában a társadalom szinte minden bajért a tudományt teszi felelőssé, kezdve az atomenergia veszélyeitől a környezet károsításáig. Az egyértelmű eredmény az „alternatív” előretörése szinte minden területen, az orvostudomány egyes ágaitól a keleti filozófiáig és a fundamentalista vallások sok esetben zavarba ejtő méretű térhódításáig.”

Rendkívül érdekes volt látni, hogy a különböző természettudományi területek művelőinek véleménye mennyire egybecseng, ezzel is demonstrálva a tudományos módszerek és a tudományos gondolkodásmódnak az egyetemességét a természeti jelenségek vizsgálatában és megértésében. Az előadók egybehangzóan hangsúlyozták a kialakult helyzetben a média, de egyúttal a tudományos közösség felelősségét. A biológus Ádám professzor így fogalmaz:

„Civilizációnk, politikai döntéseink a tudomány eredményeire támaszkodnak, de a döntéshozók nem értik a tudományt, közvetítőkre vannak utalva! A széles nagyközönségnek, a társadalom felelős állampolgárainak is érteniük kell legalább a sarkalatos tudományos tényeket, ezért a kutatók nem nyugodhatnak bele saját szakzsargonuk monopóliumába, hanem közérthető nyelven közvetíteniük kell saját tudományukat. Ez elől a felelősség elől nem szabad, nem lehet kitérni. Vissza kell szerezniük a széles közvélemény előtt a tudomány rangját és hitelét!

Felelős a közoktatás több tízezres serege is, hiszen ők alkotják a legszélesebb közvetítői réteget, az ő nyelvüket érti leginkább a felnövekvő ifjúság, és nem csak a fiatal nemzedék. De hiába születik meg a legteltesebb Nemzeti Alaptanterv is,

ha a pedagógus-hivatás nem állhat saját tudás-átadó funkciója magaslatán, hanem elemi lét- és munkafeltételeiért harcol. A ma iskolájának csatái így vezetnek el a tudomány hitelért és társadalmi presztíziséért vívott közös küzdelmünkhöz.

Különös felelősség hárul a sajtó hivatásos munkatársaira! Itt nincs helye annak, hogy a régi *„lerágott csontot”* tovább rágjuk a sajtó manipulatív pszichológiájáról, de tudnunk kell, hogy a rádió éjszakai műsorai a lélekvandorlásról, a boszorkányságról, szellemidézésről, vagy a *Vizöntő* című, vasárnap éjjeli ún. ezoterikus műsor némely mondanivalója egyáltalán nem ártalmatlan játék, ahogy némelyek hiszik, hanem nagyon is veszélyes manipuláció a labilis idegrendszerű hallgató és néző pszichikus állapotával és a formálódó fiatal elme egészséges lelki fejlődésével!

A kutatók, a tanárok és az újságírók felelősségének hangsúlyozásával nem lehetett, nem lehet az a szándékom, hogy hiú reményeket keltsek magunkban abban a tekintetben, hogy a hamis ismeretek özöne hamarosan elapad, kivész társadalmunkból! Reményünk lehet viszont arra vonatkozólag, hogy mindhárom említett értelmiségi csapat együttes cselekvésével, összefogásával korlátozni, sőt izolálni lehet ezt a kényszerűen velünk sodródó — ál-tudás hordalékot és oda terelni, ahova való: az emberi életet kíséző furcsa, néha bosszantó, néha elnéző mosolyt, néha hangos kacagást fakasztó különbségei közé!”

A csillagász Almár Iván professzor megfogalmazásában: *„Persze mondhatja bárki, hogy száz év előtt mennyivel egyszerűbbnek látszott a fizikai világ, mint amilyennek később bizonyult. Ez bizonyos mértékig indokolhatja az áltudományok újkori felvirágzását, de a döntő tényező szerintem nem ez, hanem általános elbizonytalanodásunk egy minden szempontból bonyolult korszakban, amely — nemcsak a tudomány területén — nem ad egyszerű válaszokat a bennünket foglalkoztató kérdésekre. Így nem csoda, hogy azok, akik könnyű és főleg kellemes válaszokat ígérnek, sikeres személyekké válnak. S kiinduló pontként, a mítoszok forrásaként a fáraók kora óta ott van a mindenki fölé boruló csodálatos csillagos égbolt, amelynek — szerintük — tartalmaznia kell minden választ mindennapi és végső kérdéseinkre.”*

A kémikus Beck Mihály akadémikus az áltudományok tanulmányozása terén szerzett tapasztalatai birtokában teszi fel a kérdést: *„Mi a teendő? Mindenekelőtt a közoktatásban kellene érvényesíteni, hogy ne tényeket, hanem a tudományos gondolkodás elemeit sajátíttassák el. Tényekre persze szükség van, de nem helyettesíthetik a tudományos gondolkodás mechanizmusát. Sajnos má is kerülnek ki az egyetemről jól képzett emberek, akiknek fogalmuk sincs arról, hogy mi a tudományos kutatás! Akik a tudományról írnak, azoknak is tudniuk kell, miről beszélnek. Egy tudományos újságírótól nem lehet elvárni, hogy egyaránt otthon legyen minden tudományágban. De az mégiscsak képtelenség, hogy ilyen kérdésekről úgy írjanak, hogy fogalmuk sincs arról, mi a tudomány! Hogy mikor lehet egy megállapítást valószínűnek vagy képtelennek tartani.*

A tudománnyal hivatásuknál fogva foglalkozók és az újságírók összefogására van szükség, hogy mindenféle kérdésről, tehát azokról is, amelyeket egyértelműen áltudományosnak lehet minősíteni, megfelelően tájékoztassák az érdeklődőket. Az

elhallgatás, vagy a minden érv nélküli ledorongolás a legveszélyesebb, mert csak még inkább felkelti az érdeklődést, és a mártíromság koszorúját fonja az áltudós feje köré."

A kutató orvos Mészáros professzor, aki az áltudományok művelésének drámai eredményeit közlőről látja, a kurzuslásról és az azt oktató tanfolyamokról jóval gyakorlatiasabb és szigorúbb véleményt nyilvánít:

"Kétségbeejtőnek tartom, hogy ilyen tanfolyamokra szabadon, orvosi ellenőrzés nélkül lehet jelentkezni. A szervezést kultúrházak bonyolítják, hiszen terembért kapnak a tanfolyamok busás bevételeiből. Magatartásukat súlyosan felelőtlennek tartom. A mostani üléshez hasonlóknak meg kellene próbálni odahatni, hogy a kiadott engedélyek megfelelő hivatalos egyetemi, főiskolai diplomához legyenek kötve, és adott tevékenységre adjanak lehetőséget. Ha az orvos, pszichológus a törvény és a Kamara előtt felelős a szakmai ismeretek korszerű alkalmazásáért, más — bár erősen megkérdőjelezhető — gyógyító tevékenységet folytatóktól is meg kell követelni, hogy a nil nocere (nem ártani) alapelvet a legmesszebbmenőkig betartsák. Ez persze széles körű szakmai ismereteket tételez fel."

Bencze Gyula az ismert amerikai tudományfilozófus és szkeptikus Paul Kurtz szavait idézve igyekezett a teendőket összefoglalni: *"A tudományellenesség növekedésének egyik oka abban rejlik, hogy a közvéleménnyel nem sikerült megértetni a tudomány lényegét. Kulcsfontosságú feladat a tudomány céljainak megértetése. El kell érniünk, hogy felismerjék a tudományos kutatás általános módszereinek a fontosságát, azok kapcsolatát a szkepticizmussal és a kritikus gondolkodással, valamint azt, hogy az állítások igazságának ellenőrzéséhez indokolást és bizonyítékokat kell megkövetelni. A ma előttünk álló legnehezebb feladat azt elfogadtatni, hogy a tudományos módszereket nemcsak a szaktudományok szűk területein kell alkalmazni, hanem amennyire csak lehetséges, ki kell terjeszteni az emberi érdeklődés minden területére..."*

Ma a világ ideológiák csatatere. A tudományellenesség növekedését a tudomány diadalainak és eredményeinek széles körben való ismertetésével kell ellensúlyozni... Nagy szükség van arra, hogy a közvélemény újra örömet lelje a tudományos világnézet ideáljaiban."

A tudományos ülészakon elsőként vett részt meghívott előadóként hivatásos újságíró, *Palugyai István*, a Tudományos Újságírók Kamarája (TUK) titkára, a Népszabadság munkatársa személyében. Helyzete nem volt irigylésre méltó, mivel az előadók egybehangzóan számos kritikával illették a médiumokat, bár igazából a legtöbb kritika a közszolgálati tv áltudományos műsorait marasztalta el. A biológus szakképzettségű, neves tudományos újságíró egyetértett a médiumokat ért kritikával, sőt azt sok, sajátos helyzetéből adódó adalékkal és információval egészítette ki.

Palugyai István a Természet Világa egy korábbi számában megjelent cikk középiskolások között végzett felmérésének statisztikai adatait felidézve többek között döbbenetesnek tartotta, hogy a megkérdezett középiskolai tanulók 65%-a a *"Nulladik típusú találkozások"*, ma már nem létező tv-műsort tudományos műsornak

minősítette. A megoldás a média szakember szempontjából az újságírók szakképzettségi színvonalának emelése, amely egyben a TUK tevékenységének egyik legfontosabb feladata is. A helyzet javítása céljából ez év szeptemberében indul meg a TUK által szervezett tudományos-újságíró tanfolyam az e szakma iránt érdeklődő, természettudományi egyetemi diplomával rendelkező fiatalok számára.

Az előadásokat követő vitát Nagy Károly akadémikus, a Fizikai Tudományok Osztályának elnöke vezette a tőle megszokott humorral és nagy tapasztalattal. A vita során számos érdekes észrevétel és vélemény hangzott el, és szinte valamennyi résztvevő egyetértett abban, hogy hasonló tudományos ülésekre a jövőben is nagy szükség lenne.

A tudományos ülés zárszavában Nagy Károly meglepődését fejezte ki a rendkívül sikeresnek mondható rendezvény és az érdekes vita felett, de egyben hangot adott kételyének is arra vonatkozóan, hogy a magyar közszolgálati tv a jövőben gyökeresen változtatni fog az áltudományokat sajnálatos módon népszerűsítő tevékenységén. Hangsúlyozta azonban, hogy a tudomány embereinek minden körülmények között kötelességük a tudomány eredményeinek minél szélesebb körrel való megismertetése, és ezzel a mondattal zárta be a négy osztály együttes ülését.

Az elméleti fizikus Nagy Károly kissé pesszimista predikciójának csattanós „kísérleti igazolására” még két napot sem kellett várni: a Nap tv 1995. május 11-i reggeli műsorában Forró Tamás hosszú beszélgetést folytatott a paratudományok egyik ismert hazai képviselőjével a „*vákuum nullponti energiájának*” kiaknázásáról. Az interjúalanyunk sikerült új témával is előhozakodni: a semmiből energiát termelő feltalálóknak az „*energia-lobby*” a személyes biztonságát is fenyegeti! Erről azonban remélhetőleg többet is fogunk még hallani Mészáros professzor érdekfeszítő és szórakoztató előadásában!

Bencze Gyula